

selő a döntő pillanatban megingott. A burzsoáziával való futólagos barátkozását magát hajítja erkölcsi csúszól felé, holott arra tört, hogy Cseh-szlovákia Leninje legyen.

Korkép ez a mű, dokumentum, a dunavölgyi szocialista realizmus út-törő alkotása. Időszerűségét, esztéti-kai kiválóságát huszonegy év sem csökkentette, hanem inkább növelte. Örülhetünk, hogy a testvéri cseh iro-dalomnak ez a komoly értéke immár könyvpiacunkon is megjelent.

ANGYAL ENDRE

GORKIJ: ÉLETEM. (Szikra.)

A szocialista-realizmus megteremtő-jének három hatalmas alkotását foglalja magába ez a kötet, mely az összefog-laló cím alatt nemrég megjelent. A tri-lógia Gorkij forradalmi egyéniségének, utólréhetetlen írásművészetének és ma-gasrendű emberi magatartásának lenyű-göző dokumentuma egyszerre. Ez a nagy író, aki nem a burzsoá írók érzélgős képmutásával száll harcba az embe-rek felszabadításáért, hanem a teremtő bolsevik író forradalmi hevületével és cselekvő harcával, utat mutatott az él-következő nemzedéknek; hogyan kell érthetnie az új, az igazán szabad tár-sadalom problémáit s hogyan kell arra venni az író útját, hogy műve túl az irodalmi hatáson, valóban szolgálja a haladás, a fejlődés megmásíthatatlan útját.

A kis Pieskov vigyázó szemmel fi-gyeli környezetének alakjait. Mindent meglát, megjegyez, „felír”. Állandóan az emberek között forgolódik, nehogy valamit — vagy valakit — is elmulasz-szon. Látja a szörnyű sorsban sínylődő jobbágyokat, a haszonalan csavargó-kat, látja a csendőreket — szállard tá-maszát a cári rezsimnek, — s látja az egyre gazdagodó rétegeket, a vagyonos polgárokat, a zsugori kereskedőket és látja a forradalmárok rendfihetetlen csapatát is! Mindenben, mindenütt a megismerés, az igazságkeresés ösztönzi. A narodnyikok megveszeregető csoport-jairól, az önkényuralom székértelőről és minden rendűrangú típusról kapunk e nagy életműben hiteles, biztos portrét. Mindezt látnunk kell ahhoz, hogy a ki-vezető utat is lássuk. És itt ezen a pon-ton válik Gorkij trilógiája az optimista művészet ragyogó példájává, mert nem csak a sötét háttérrel ábrázolja, hanem megláttatja velünk a mélyből kivezető utat is, utat egy magasabbrendű társada-

lom felé, a harc, a forradalom útját, a nagy cél megvalósításához.

Gorkij hirdelte először az irodalom-ban azt a szocialista-realista alapvetelt, amely a társadalmi ábrázolásban nem törődik többé az érzélgősök és kishitűek szegyenkezésével, vagy sajnálkozásával: a bajokat fel kell fedni végre, hogy megtal-ljuk az orvoslás útját. Ez az út pedig a világ átformalása, a kizsákmányoló osztályok megdöntésének útja, mely egyedül vezethet ki e szegységteljes világból, egy új, emberibb és igazabb tár-sadalom, a szocialista társadalom fel-épi esén keresztül. Erre tanít bennünket Gorkij szenvedélyes hite, forradalmi len-dülete és lenyűgöző írásművésze, éle-tének példája nyomán.

SZABÓ ZOLTÁN

WALDAPFEL JÓZSEF: A XIX SZÁ-ZAD KÖLTŐI. (Franklín) Ha egy kis-sé még értelemben nézzük, még az első két tanulmányban is (Vas Istvánnal va-ló vitában) a magyar irodalom egyik legszebb, leghősiesebb korának problé-máit tárja fel az író. Csokonay, Berzse-nyi, Katona és a magyar költők a 48-as forradalomban; ime itt a sor, amelyet ebben a százegynéhány oldalas kis ta-nulmánykötetben, a terjedelmhez mér-ten meglepő részletességgel tár elénk Waldapfel József.

A rövid tanulmányok általában sem-mitmondóak. Ilyenkor az író fel a som-más osztályozásoktól, ami általában indokolt is. Azt a veszélyt is magában-rejti a rövid tanulmány, hogy vulgá-risan magyarázza a tollhegyre tűzött problémát. Hely nem lévén a részlete-sebb kifejtésre, bemutatják az alap-épitményt, majd ebből köve kezdtéven, mérv ok és okozati kapcsolatok ana-lógiájára egyszerűsítik a bonyolult iro-dalmi és kulturális kérdéseket. Nos, en-nek a kis tanulmánykötetnek legna-gyobb erénye, hogy elkerüli a rövid ta-nulmányok, előtt felmerülő buktatókat: Világos, érthető stílusban és tömören tárgyalja a kérdéseket. Természetesen Csokonayval és Berzsenyivel kapcsolat-ban is vannak még tisztázásra váró pro-blémák, amelyeket nem ölel fel a kö-tet, de amit feladatául maga elé állított, azt megoldotta. Kisebbit markol, de azt jól megfogja. Még arra is marad helye, hogy néha olyan problémát is tisztáz-zon, ami nem tartozik szorosan a tárgy-hoz. De ezzel az írás szerkezete nem válik lazává.

A kötet egyik jólsikerült példája an-nak, hogy addig, míg valaki figyelmét nem szentelheti teljesen a régebbi ma-